

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΉΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

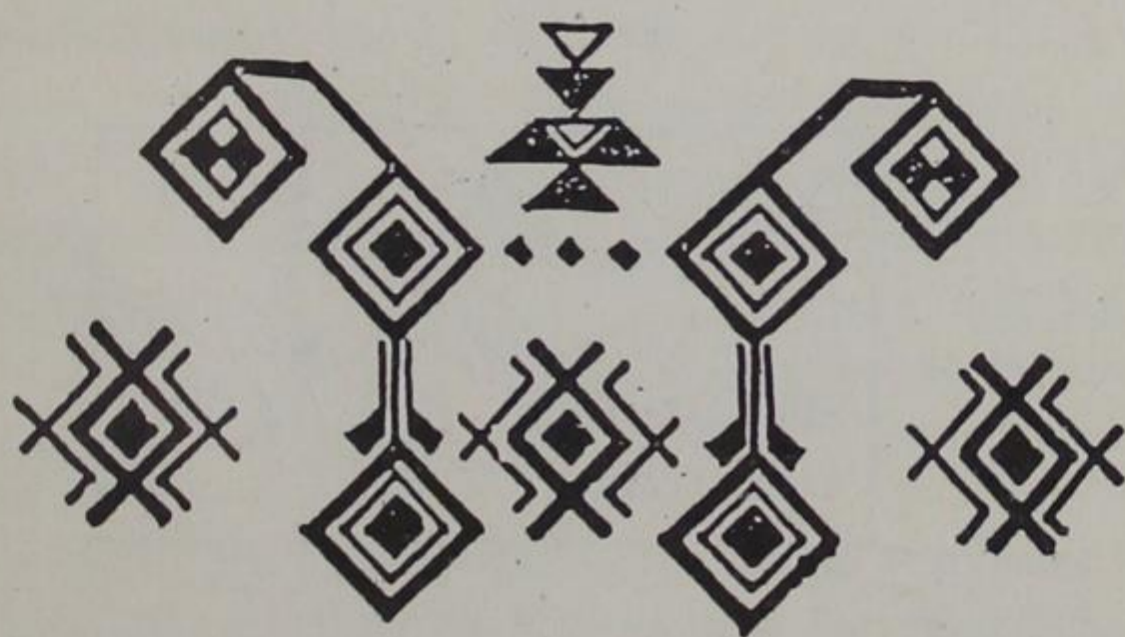
ΉΠΕΙΡΩΤΙΚΟ
ΉΠΕΡΟΧΟΤΙΟ

ΉΩΑΝΝΙΝΑ 1991

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΉΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΉΠΕΙΡΩΤΙΚΟ
ΉΠΕΡΟΧΟΤΙΟ

ΉΩΑΝΝΙΝΑ 1991

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΤΟΜΟΣ ΙΓ΄

Ίωάννινα 1990

Σύνταξη

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΒΛΑΧΟΣ

Έξωφυλλο

ΒΑΣΙΛΗΣ ΧΑΡΙΣΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ <i>Αγρ. 28632</i>
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ <i>5/11/92</i>
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

Τιμή τεύχους Δρχ. 1.000

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ
(ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Κονίτισης)

ΑΓΕΡΚΟ — ΟΞΩΤΙΚΕΣ — ΔΑΙΜΟΝΙΚΑ

ἽΟποιον — Θεὸς φυλάξη — τὸν βαρνοῦς ἀγερκό, τὸν ζιέγκνιζ' ἡ μπάμπω μ' ἡ Στεφανήγαινα. Τὸν σταύρωνε μ' ἀναμένη ἴσκηνα στὸ πρόσωπο κι' ἡλιεγε: Πάρ' ἀγερκό τ' ἀγερκό, πάρ' ἀνεμικὸ τ' ἀνεμικὸ καὶ σύρτο στὰ ὄρη στὰ βουνά, στὰ βάθη τοῦ θαλάσσου. Νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ. ἽΑν πάλιε δὲ γιέ- νουνταν καλά, ἐτότες ἔπαιρνε τὸ δρεπάνι καὶ τῶβανε στὴ φωτιά νὰ ρουχώση. ἽΥστερα ἔκαμνε τὸ σταυρὸ της κι' ἔπαιρνε τὸ δρεπάνι καὶ τ' ἀκουμποῦσε σταυρωτὰ στὲς τέσσερις γωνιὲς τῆς βάτρας. Κατόπ' ἔγγιζε μὲ τὴ ρουχωμένη μύτη του τὸν ἄρρωστο, ἀνάλαφρα γιὰ νὰ μὴ τὸν κάψη, σὲ τέσσερις μεργιὲς στὸ πρόσωπο ὄπως καὶ μὲ τὴν ἴσκηνα κι' ἡλιεγιε πάλιε τὰ ἴδια λόγια. ἽΑν ὁ πόνος ἦταν σ' ἄλλη μεργιά τοῦ κορμιοῦ, τὸν ζιέγκνιζε κι' ἐκεῖ τὸν ἄρρωστο μὲ τὸ δρεπάνι. ἽΑν πουρτισοῦσε πολὺ τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἔκαιγε, εἶχε πολὺ... ἄπ' ὄξω. «Γιατὶ ὄρ' μανατρανή, τὴ ρωτοῦσα ἐγὼ, τοὺς σταυρῶν' ς μὲ τὸ δρε- πάνι;». «Τὸ δρεπάνι παιδάκι μου περνάει' ἄπ' ὄλα τὰ βότανα καὶ τὰ ζου- ζουλινὰ κι' ἀπὸ σερτὰ κι' ἄπ' ὄλα». ἽΟταν πάειν' ἡ μπάμπω νὰ ζιεγκνίση, πάεινε πάντα τὸ βράδι. Κλειοῦσε πόρτες καὶ παραθύργια καὶ δὲν ἄφηνε κα- ἔναν νὰ βγῆ ὄξω Ἵπὸ τὸ σπήτι ὄλη τὴ νύχτα ὡς τὸ πρωτῆ.

ἽΑμα κανενοῦ — ἄλάργ' ἀπὸ τ' ἐμᾶς — τοῦ μαζώνουντ' ὄξωτικὲς καὶ φα- ντάγματα καὶ τὸν τυρανοῦν· λυώνουν ψιὰ θυμιάμα μὲ νερὸ καὶ φκιάνουν σταυρὸ στὰ στήθια του. ἽΑμα τὸ κάμουν αὐτό, παύουν τὰ δαιμόνια νὰ τὸν τζιελατεύουν καὶ δὲν τὸν τικουντάει τίποτα.

«Γιὰ νὰ μὴ τὸν πετρῶν' καέναν τὸ ἴσκιωμα, μοῦλιεγ' ἡ γριγιά Χαρίκλω ἡ Μποσταντζιοῦ ἀπὸ τὴν Κόντσα, πρέπ' νὰ λιέ' ἐτοῦτα λόγια.

«Μάρω, Μάρω καὶ μωρὴ καὶ μωρὴ καὶ κακαῖδου.

Μέτρα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ τὰ φύλλ' ἀπὸ τὰ δέντρα.

Καὶ τὸν ἄμμο τοῦ θαλάσσου καὶ φεύγ' ἀπὸ τ' ἐμένα.

Σύντας βαρέσ' καέναν ἀνεμοπύρωμα, πρέπει νὰ πυρώσ' καλὰ τὸ μπόνο, νὰ τὸν ἀλείψ' μὲ μέλι καὶ νὰ τὸν πασίση μὲ τριμένη τεντελίνα.

ἽΗ μπάμπω Τόλιαйна τοῦ Κιτσιαντῶν' ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη, ρούχωνε τὸ φκυάρι στὴ φωτιά καὶ ζιέγκνιζε τ' ἀνεμοπύρωμα σταυρωτὰ ὄμπροστὰ στὸ

πρόσωπο, λιέγουντας τὰ παρακάτω λόγια: «Παίρνω τ' ἀνεμοτσέκουρο καὶ παίρνω τὸν ἀνεμόδρομο, νὰ πάω στὸν ἀνεμόλογγο, νὰ κόψω ἀνεμόξυλα, νὰ φιάκω ἀνεμόστρουγκα, νὰ κλείσω τ' ἀνεμόγιδα, ν' ἀρμέξω τ' ἀνεμόγαλο, νὰ τὸ βαρέσω, νὰ βγάλω τ' ἀνεμοβούτυρο, ν' ἀλείψω τ' ἀνεμοπύρωμα. Ν' ἀλειφτῆ νὰ ξαλειφτῆ». Καὶ κατόπ' ἔριχνε τὸ φκυάρι πίσω της.

Ἄμα καέναν τὸν βαρέσ' ἀγερχὸ (δαιμονικὸ ἢ ὀξωτικὸς), κοντὰ στὲς ἄλλιες γιατριγιές κάμνουν καὶ τοῦτα τὰ δύο. Ἄνακατώνουν κάμποσες ντριμπούλιες ψωμί μ' ἀλάτι, τὸ σκορπίζουν ἐκεῖ στὸν τόπο ποὺ τὸν βάρεσε καὶ λιέν τρεῖς βολιές: «Δῶμτε τί μοῦ πήρεταν καὶ πᾶρτε τί σᾶς δίνω». Ὑστερα φεύγουν καὶ δὲ γυρνοῦν πίσω νὰ τηράξουν. Φκιάνουν πάλι μιὰ κουλοῦρα καὶ βάνουν μέσα πέντε λογιῶν: ἀλεύρι, ἀλάτι, λάδι, λουλάκι καὶ μέλι. Πάνουν καὶ τὴ ρίχνουν κι' αὐτὴ γιὰ νὰ τὴ φᾶν οἱ καλότυχες καὶ τὰ δαιμονικὰ καὶ λιέν τὰ ἴδια λόγια.

Σύντας βαρέσ' καέναν ἀνεμοπύρωμα, πρέπει νὰ πυρώση καλὰ τὸ μπόνο, νὰ τὸν ἀλείψη μὲ μέλι καὶ κατόπι νὰ τὸν πασίση μὲ τεντελίνα (ἓνα κίτρινο ἀρωματικὸ λουλούδι).

Ἄμα τὸν βαρέσ' ἀπ' ὄξω καέναν καὶ τοῦ πάρουν οἱ ὀξωτικὸς τὴ φωνὴ καὶ βουβαθῆ, μοῦλιεγ' ἢ μπάμπω Λιένη τοῦ Παπαθανάσ' ἀπὸ τὴ Ζιέρμα, παίρνουν νερὸ ἀπ' ἓνα λάκκο ἀπ' ἓνα πηγάδι κι' ἀπὸ τὴ φτερωτὴ τοῦ μύλου. Γυρνοῦν τὸν ἄρρωστο κατωκέφαλα, τοῦ βάνουν ἀπ' ὄχπᾶνω μιὰ σίτα καὶ χύνουν τὸ νερὸ στὸ κεφάλι του, λιέγουντας τρεῖς βολιές «τὸ κακὸ νὰ πάρης, τὸ καλὸ νὰ φέρης».

ΕΠΙΛΗΨΙΑ — ΣΙΛΙΑΣΜΟΣ

Ἄμα ἔχ' κανένας σιλιασμόν (ἐπιληψία), μακριγιὰ ἴπο τὸ κορμί μας) καὶ τὸν πιάν' συχνὰ τὸ χάλι, πασκίζουν καὶ βρίσκουν καὶ σκοτώνουν ἓνα φίδι τὴ μέρα τῆς πρωτομαγιᾶς. Τὸ παίρνουν καὶ τὸ βράζουν στὸ κακάβι καὶ μ' αὐτὸ ἀπολούζουν τὸν ἄρρωστο.

Γιὰ τὸ σιλιασμό πάλι, μοῦλιεγ' ὁ μπάρμπα-Λάζος τ' ε Κατέρως, τὸ παρακάτω γιατρικὸ. «Τὰ σκοτωμένα φίδια δὲ σκουλκιάζουν. Ἐνα μοναχὰ ἀπ' ὄλα τὰ φίδια σκουλκιάζει. Θὰ σκοτώης λοιπὸν κάμποσα, ὥσπου νὰ πιτύχης τὸ φίδι ποὺ πιάν' σκουλήκια. Καὶ τότε θὰ τὰ μαζώσεις μ' ἓνα μάλλινο σκουτι καὶ θὰ τὰ τυλίξεις σ' ἓνα μαντήλι ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, θὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ σκουλήκια πεταλοῦδες, ποὺ κι' αὐτὲς θὰ ψοφήσουν. Θὰ τὲς ἀφήκ' ε νὰ ξεραθοῦν καὶ κατόπι θὰ τὲς τρίψεις νὰ γιένουν σκόνη, ποὺ θὰ τὴ ρίξης μέσα σὲ νερὸ καὶ θὰ δώκ' ε στὸν ἄρρωστο νὰ πιῆ τρεῖς βολιές ἴπο ταῦτο.

Τὰ παλιὰ τὰ φίδια ἔχουν κέρατα στὸ κεφάλι τους, μοῦλιεγ' ἢ μανατρανή μου. Ἄν ἔεις κένα τέτοιο κέρατο, νὰ τὸ βάλ'ς στὸ νερὸ καὶ νὰ δώκης σ' αὐτὸν ποὺ τὸν πιάν' ὁ σιλιασμός νὰ πιῆ, γιὰ νὰ γιατρευτῆ.

“Οποιον πιάν’ ὁ σιλιασμός, ἢ εἶναι πολὺ νευρικός, νὰ βράζη ρίζ’ ἀπὸ γομαράγκαθο καὶ νὰ πίνη τὸ ζουμί του.

“Οποῖος ὑποφέρ’ ἀπὸ σιλιασμό, μοῦλιεγ’ ἢ Νάκαινα τοῦ Τσιούλου ἀπὸ τὸ Μεντζητιέ, τὴν ὥρα ποὺ καταλαβαίν’ πῶς θὰ τὸν πιάκη, νὰ δαγκάνη τὸ μικρὸ του δάχτυλο ὥσπου νὰ ματώνη.

“Ἡ καλύτερ’ ὁμως ἀπ’ ὄλιες τὲς γιαιτριγιές γιὰ τὸ σιλιασμό εἶν’ ἐτούτη. Σύντασ πεθάνη καένας παπᾶς, νὰ θάψης δεξιὰ μεργιά ’πὸ τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καὶ μιὰ μποντίλια μὲ λαγαρὸ κρασί. Καὶ ὅταν τὸν ξεσκάψουν μὲ χρόνια, νὰ τὸ πάρ’ ς νὰ τὸ ’ης καὶ νὰ δίν’ ς ἀπὸ μιὰ ρουφημιὰ στὸν ἄρρωστο σύντασ τὸν πιάν’ τὸ χάλι του. Τέτοιο κρασί εἶχ’ ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὸ Δίστρατο καὶ μοῦλιεγιε ὁ ἴδιος, ὅτι καλύτερα ’ναι νὰ τὸ πάρ’ ὁ ἄρρωστος τρεῖς βολιές σὲ τρεῖς χάσες τοῦ φεγγαριοῦ, ἀφοῦ γληγορώτερα νηστέψη καὶ μεταλάβη κι’ ἀνοίξη καὶ τρεῖς ἐκκλησιές.

“Ἄλλο πάλιε φάρμακο γιὰ τὸ σιλιασμό μοῦλιεγ’ ἢ Νάκαινα τοῦ Τσιούλου. Βρίσκουν κόκκαλα ’πὸ πεθαμένον ποὺ νὰ θάφτηκε ἀδιάβαστος χωρὶς παπάν, τὰ λιανίζουν, τὰ βάνουν στὸ θυμιατὸ ἀντάμα μὲ κάρβουνα καὶ θυμιατίζουν τὸν ἄρρωστο.

ΒΑΣΚΑΝΙΑ

“Ἀμα ἀβασκαίνονταν καένας, ἔπαιρν’ ἢ μπάμπω μ’ ἢ Στεφανήγαινα τρίγια σπυργιὰ ἀλάτι καὶ τὸν σταύρωνε στὴ μπάλα, στὸ τσιάγουνο καὶ στὰ μάγουλα τρεῖς βολιές, ἀπὸ μιὰ μὲ τὸ κάθε σπυρί. “Ἡλιεγιε καὶ τοῦτα λόγια. «Κύριε ἡμῶν Ἰσοῦ Χριστέ κι’ ἅγιοι χαρχάγγελοι, πᾶρτε τ’ ἀβάσκαμα τ’ ἀγερχὸ τ’ ἀνεμικὸ ’πὸ τὸ δοῦλο (ἢ δούλη) τοῦ Θεοῦ (τάδε) καὶ σύρτο στὰ ὄρη στὰ βουνὰ στὰ βάθη τῆς θαλάσσης». “Υστερα ἔδιν’ ἕνα σπυρί στὸν ἄρρωστο νὰ χάψη καὶ τ’ ἄλλα δυὸ τᾶριχνε στὴ φωτιά. “Ἄν τ’ ἀλάτι πουρτσούσε γλήγορα, δὲν εἶχε ’πὸ μάτ’ ὁ ἄρρωστος· ἂν ὁμως ἀργοῦσε, τότε ἦταν ματιαγμένος. Κατόπι φτοῦσε ἢ μπάμπω τρεῖς φορὲς στὴ φωτιά κι’ ἤλιεγε· «φτοῦ, νὰ σοῦ βγοῦν τὰ μάτια».

Μιὰ τουρκάλα ἀπὸ τὴν Κόντσα ἢ Μαλήκαινα ἢ μάνα τ’ Ἀμπάζη ἀπὸ τὸ Μπέρχο-μαχαλά· γιὰ νὰ διώξη καὶ νὰ ξορκίση τὴ βασκανία, ἔπαιρνε τὸ μασιὰ (γιὰ νὰ κρατᾶη σιδερχὸ) στὸ ζερβί της χέρι κι’ ἕνα κλωνὶ ’πὸ τὴ σκούπα στὸ δεξιὸ καὶ τᾶφερνε γύρα-γύρα στὸ κεφάλι τοῦ ματιαγμένου λέγοντας ἀρβανίτικα. «Φατμέ, Φατμέ, μέρε τέ κέκιν γκά (Χασάνη π.χ.) ἐδέ σπῖε νέ μάλεβετ νέ πιουλεβέτ». Δηλαδή Φατμέ, Φατμέ πάρε τὸ κακὸ ἀπὸ τὸ Χασάνη καὶ στείλε το στὰ ὄρη καὶ στὰ δάση. Καὶ πρόσθετε κι’ ἄλλα ἀκατάληπτα λόγια.

Γιὰ τὴν ἀβασκανία ἢ μάνα μου ξεμετροῦσε καὶ σταύρωνε.

“Ἐπαιρν’ ἕνα μαντήλι ἢ ὅτ’ ἄλλο σκουτὶ τοῦ ματιαγμένου ἔβανε τὴ μὲ

νάκρη στὸν ἀγκωνά της καὶ μετροῦσ' ὥσπου ἔφτανε τὸ μικρὸ της δάχτυλο καὶ μιὰ πιθαμὴ ἀπὸ 'κεῖ καὶ σιαπάνω. Ὑστερα ἔπιανε τὸ μαντήλι σφιχτὰ σ' αὐτὴ μεργιά κι' ἔκαμνε τὸ σταυρὸ της ἀντάμα μ' αὐτὸ τρεῖς βολιές. Κατόπι μετροῦσε πάλι ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ μαντηλιοῦ ὡς ἐκεῖ πού τῶχε πιασμένο. Πρῶτα μετροῦσε μιὰ πιθαμὴ καὶ κατόπι δυὸ φουρκιές. Ἄν ἔφτανε ὡς τὸ σημάδι πού κρατοῦσε, δὲν εἶχ' ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ μάτι. Ἄν ὁμως δὲν ἔφτανε, ἦταν ματιαγμένος καὶ κενταυρωμένος καὶ χρειγιάζονταν κι' ἄλλες βολιές τὸ μαντήλι νὰ ξεμετρηθῆ. Τὴν ὥρα πού ξεμετροῦσε ἤλιεγε καὶ τοῦτα λόγια: «Ἐτοῦτος εἶν' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Κίνσαν οἱ γ' ἀγγέλ' οἱ χαρχαγγέλοι καὶ οἱ δώδεκ' ἀποστόλοι, νὰ πᾶ 'νὰ κόψουν πεῦκα, λεῦκα, ἐλιά καὶ κυπαρίσι. Τοὺς ἀπάντησ' ὁ Χριστὸς κι' ἡ παρθένο Παναγία καὶ τοὺς λιέει. —Ποῦ πᾶτε παιδά. —Πᾶ 'νὰ κόψωμε πεῦκα, λεῦκα, ἐλιά καὶ κυπαρίσι. —Ἡ Παναγία δὲ θέλει πεῦκα, λεῦκα, ἐλιά καὶ κυπαρίσι· θέλει πόρτες καὶ παράθυρα. Σύρτε στὸ παιδί (ἢ τσιουπί) ποῦναι βαφτισμένο μυρωμένο κι' ἀπὸ τὸν Ἀγιάννη περασμένο, τ' ὄνομά του (δεῖνα). Ἄν εἶν' ἀπ' ἀντρα ματιαγμένο νὰ τοῦ σκάσουν τ' ἀχαμνά του κι' ἂν εἶν' ἀπὸ γυναῖκα νὰ σκάσουν τὰ βυζιά της. Κι' ἂν εἶν' ἀπ' ἀγεργκὸ πᾶρτο κι' ἂν εἶν' ἀπ' τὸ νερὸ πᾶρτο. Ἄγια Τριάδα κι' Ἄγι' Ἀνάργυροι θαματοργοὶ ἀναμερίστε τ' ἀβάσκαμα καὶ τ' ἀγεργκὸ, σῦρτε το στὰ δρη στὰ βουνά στὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ.

Ἄλλο ξόρκι γιὰ τ' ἀβάσκαμα εἶναι καὶ τοῦτο. Βάν 'ς ἓνα γκόμπο ἀλάτι στὴν ἀπαλάμη σου καὶ τ' ἀγλείφεις τρεῖς βολιές μέσα-δεξω στὸ χέρι σου (δηλαδὴ καρπὸ καὶ παλάμη). Ὑστερα παίρ' 'ς καὶ τρεῖς βολιές λάσπη ἀπὸ τὸ 'φτί σου, δυὸ 'πὸ τὸ ζερβὶ καὶ μιὰ 'πὸ τὸ δεξιὸ καὶ τ' ἀγλείφεις μὲ τὸ δάχτυλο καὶ λιές καὶ τοῦτα τὰ λόγια: Ἐχ' ἡ μάνα τὸ παιδί κι' ἡ γελάδα τὸ μουσκάρι. Ἀβασκάθ' κε τὸ μουσκάρι, ξαβασκά 'θκε τὸ παιδί. Ἄν εἶν' ἀπ' ἀντραν νὰ τοῦ σκάσουν τ' ἀρχίδια κι' ἂν εἶν' ἀπὸ γυναῖκα νὰ τῆς σκάσουν τὰ βυζιά.

Ἡ Δημήτραινα τοῦ Τσιουμάν' ἀπὸ τὴ Ζιέρμα (Πλαγιά) γιὰ νὰ διώξ' τ' ἀβάσκαμα ἔπαιρνε σαράντα σπυργιά ἀλάτι ἀρχινιοῦντας νὰ μετράη ἀνάποδα: σαράντα, τριανταενιά, τριανταοχτώ... ὡσπ' ἔφτανε ὡς τὸ ἓνα. Κατόπι τ' ἀφηνε πάλι κατῆς ἀπ' ἓνα-ἓνα, μετριγιοῦντας ἀπὸ τ' ἓνα ὡς τὰ σαράντα καὶ πάλι τὰ ματάπαιρνε στὸ χέρι της, ξαναμετριγιοῦντας ἀνάποδα ὡς τὸ ἓνα. Ἀπὸ 'φτὰ τὰ σπυργιά ἔπαιρνε κάθε μέρ' ὀματιαγμένος ἀπ' ἓνα ὡς τὲς σαράντα μέρες καὶ γιένουνταν καλά.

ΓΙΑ ΤΑ ΦΙΔΙΑ

Ἄμα σὲ τσιμπήσ' καένα φίδι (χαλινωμένο νᾶναι) νὰ τὸ πλύν' 'ς μὲ γάλα καὶ νὰ τὸ τρίψ' 'ς μὲ πλατομάντηλιες καὶ μὲ τσέπ' ἀπὸ λιφτοκαργιά.

Γιὰ τ' ν' ὀχιά, μακριγὰ 'πὸ τὸ κορμί μας, μοῦλιεγ' ἡ μανατρανή μου, ἂν σὲ τσιμπήσῃ, νὰ τὸ πλύν' 'ς καλά τὸ μέρος καὶ νὰ τὸ σκίσης νὰ βγάλ' πολὺ

γαῖμα. Κατόπ' νὰ βάλ' σ φιδόχορτο καὶ θὰ γερέψη. Ὁ ἀστρίτ' σ εἶν' ἀγιάτρευτος.

«Ἄν σὲ φάγω ἴω ἢ γι' ὀχιά,
γύρευε τῆς γῆς βοτάνια.
κι' ἄν σὲ φάει ὁ γιὸς μ' ἀστρίτης,
γύρευε τσαπὶ καὶ φκυάρι».

Ἄμα καέναν τὸν τσιμπήση φίδι, νὰ πάρ' μικρὰ πουλιά ἴπο κλωσσαργιά καὶ νὰ βάνη (ν' ἀκολνάη) τὸν πιστινὸ τοῦ καθεμιανοῦ ἀκολητὰ στήν τσιμπηματιά. Τραβάει τὸ φαρμάκι καὶ τὸ πουλὶ ψοφάει. Ἄμα ψοφήσ' τὸ πρῶτο, βάνουν δεύτερο καὶ τρίτο μὲ τὴν ἀράδα ὥσπου νὰ πάψουν νὰ ψοφοῦν.

Καὶ τότε δὲν ἔχ' ἀνάγκ' ὁ ἄνθρωπος, γιὰ τὸ τράβηξαν τὸ φαρμάκι (δηλητήριο). (Συνταγὴ Λάμπρου Φετοκίτη).

Πάλιε γιὰ τὸ φίδ' ἄμα τσιμπήσ' ἄνθρωπον ἢ ζουντανό, δένουν γλήγορα τὸ χέρ' ἢ τὸ ποδάρι μὲ σκοινὶ ψηλότερ' ἀπὸ τὴ δαγκωματιά, καὶν ἓνα βελόνι ἢ σακοράφα στὴ φωτιά ἢ μὲ οἰνόπνευμα καὶ τζινοῦν μὲ ταῦτο ἀράδ' ἀράδα καὶ γύρα-γύρα στήν τσιμπηματιά γιὰ νὰ τρέξη τὸ φαρμακωμένο γαῖμα. Ὑστερα χιρνοῦν καὶ τὸ πατοῦν καὶ τὸ πλιένουν μὲ ξύδι. Καὶ πλιένουν καὶ πατοῦν ὦρα πολλή, ὥσπου νὰ καθαρῖση.

ΒΑΡΕΜΑ — ΧΤΥΠΗΜΑ

Ἄμα βαρέης σ' ἀχαμνὴ μεργιά, νὰ βάλ' σ ὀχπάνω προζύμι κι' ἀλάτι γιὰ νὰ σοῦ περάσ' ὁ πόνος.

Ἄν πέσει καέννας καὶ βαρέσει — ὄχι καὶ πολὺ βαργιά — στουμπίζουν κρομμύδια μ' ἀλάτι καὶ βάνουν ὀχπάνω στὸ βάρεμα, γιὰ νὰ τραβηχτῇ τὸ σκοτωμένο γαῖμα. Καὶ γιὰ νὰ τοῦ φύγ' ὁ φόβος ἀπὸ τράνταγμα, τσιγαρίζουν βούτυρο μὲ ψιὰ λουλάκι καὶ τὸν ποτίζουν.

Ἄμα ὁμως εἶναι βαργιά χτυπημένος, τὸ ντοῦν μ' ἓνα ταζέτικο πρόβειο τομάρι.

Σύντας χτυπήση καέννας καὶ τοῦ μαυρίσουν τὰ κριγιάσια, νὰ πάρη βουῖλο ταζέτικο ἴπο γελάδα, γιὰ τὸ τσιγαρίσ' μὲ λάδι καὶ νὰ τὸ βάλ' ὀχπάνω γιὰ νὰ διαλυθῇ τὸ σκοτωμένο γαῖμα.

Παίρουν πάλιε κουπριγιά ἴπο μαῦρο γομάρι καὶ τὴν τσιγαρίζουν μὲ λάδι ὄπως καὶ παραπάνω καὶ τὴ βάνουν ὀχπάνω στὸ χτυπημένο μέρος. Προπάντως ἄμα εἶν' ἀπ' ἀγεργό, περνάει καλύτερα.

ΙΚΤΕΡΟΣ — ΧΡΥΣΗ — ΚΙΤΕΡΝΑΔΑ

Ἄμα καέννας ἔχει κιτερνάδα, βάνουν ἓνα φλωρὶ Κωσταντινάτο σὲ μιὰ ὀκὰ νερό καὶ πίν' ἀπὸ ταῦτο. Βρίσκουν κι' ἓνα κίτερνο τσιρολούλουδο κάπου κοντὰ στὸ σπίτι τους καὶ πάνουν καὶ κατοуроῦν κάθε μέρα ὀχπάνω του. Ὁ

Νικολάκη Κονίνης ἀπὸ τῆ Βούρμπιανη ἔκοβε μ' ἓνα ξουράφι τῆ σπλῆνα ὀπκάτ' ἀπὸ τῆ γλῶσσα.

Ὅταν καέννας εἶχε κιτερνάδα, μοῦλιεγ' ὁ Γιάννη Τζέκας ἀπ' τὴν Κόνιτσα, τῶβαναν ἀπὸ κρυφὰ μέσα σὲ κένα γλυκὸ τρεῖς ψεῖρες καὶ τὲς ἔτρωγε, δίχως νὰ τὸ ξέρη. Κατόπιν τοῦλιεγαν ὅτ' ἔφαγε ψεῖρες κι' ἀπὸ τῆ νταραχὴ ποὺ τῶρχουνταν κι' ἀπὸ τὸ τίναγμα τῶφευγ' ἢ ἀρρώστεια.

Πάλιε γιὰ τῆ χρυσὴ στίφτουν ἔν' ἀγγοῦρ' ἀπὸ πικραγγουριά καὶ ρουφοῦν τὸ ζουμί τ' ἀπὸ τῆ μύτη καὶ γιένουνται καλά.

ΕΠΙΣΧΕΣΙ ΟΥΡΩΝ

Ὅποιοι τοῦ πιάνεται τὸ οὔρος, νὰ βράζη σπόρους ἀπὸ μάτι τοῦ ἡλιοῦ καὶ νὰ πίνει τὸ ζουμί τρεῖς βολιές τὴν ἡμέρα.

Βράζουν καὶ μακεδονίσι καὶ πίνουν ταχτικά, ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς πιάνεται τὸ οὔρος καὶ δὲ γκατουροῦν εὔκολα. Βράζουν πάλιε καὶ σκροπιδόχορτο καὶ πίνουν.

Καὶ φοῦντες ἀπὸ καλαμπόκι βράζουν καὶ πίνουν τὸ ζουμί.

Στὸ χωριό μου τῆ Βούρμπιανη σύντας πιάνουνταν κανενοῦ τὸ κάτουρο, φώναζαν τὴν Παρασκευὴ τὴν Κολούσιενα τοῦ ΖΙΟΥΝΗ κι' ἔγραφε σ' ἓνα χαρτί καὶ στὰ νύχια του τὰ παρακάτω ἀκατάληπτα λόγια: «Φείσων γέγον τίγρης καὶ εὐφράνθη». (Μήπως Φείσων γέγονε Τίγρης καὶ Εὐφράτης; Νὰ τρέξη δηλαδὴ τὸ κάτουρο σὰν τοὺς ποταμοὺς αὐτοῦς;) «Κατόπ' ἔκαιγε τὸ χαρτάκι, ἔριχνε τῆ στάχτη του στὸ νερὸ καὶ τὸν πότιζε, γιὰ νὰ κινήσῃ τὸ κάτουρο. Τῆ γιατριγιὰ αὐτὴ τὴν ἔκαμνε καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὰ πράματα: ἄλογα, μουλάργια, γομάργια, βόϊδια κ.λ.

Βράζουν ματαπάλιε ρίζα ἢ κορμὸν ἴπο τσουκουνίδα καὶ πίνουν τὸ ζουμί γιὰ νὰ τοὺς ἀπολυθῆ τὸ οὔρος.

Κι' ἄλλη πάλιε γιατριγιὰ εἶν' ἐτούτη. Παίρνουν τὴν τσέπα ἴπο τὸν κόπανο τ' ἑς κόττας καὶ τὴν ξεραίνουν καὶ τὴν ξεραίνουν καὶ τῆ στουμπίζουν καὶ τὴν κάμνουν σκόνη. Τῆ βράζουν κατόπι καὶ πίνουν τὸ ζουμί δίχως ζάχαρη.

Ἄμα καενοῦ τοῦ πιαστῆ τὸ κάτουρο, νὰ στουμπίης ἓνα σκορπιὸ καὶ νὰ τοῦ δώκ' ἑς νὰ πιῆ ἀντάμα μὲ νερό.

ΖΑΛΛΑΔΕΣ — ΖΑΧΑΡΟ

Παίρνομε 100 φύλλα ἴπο μουρβιά ἀντάμα μὲ τὰ κοτσάνια τους καὶ τὰ βράζομε σὲ δυὸ ὀκάδες νερό, ὤσπου ν' ἀπομείν' ἢ μιὰ ὀκά. Ἄπ' αὐτὸ θὰ πίν' ὁ ἀρρωστος τρίγια κρασοπότηρα τῆ μέρα, πρωῖ, γιόμα, βράδι.

Κάνουν πάλι και τοῦτο. Βράζουν μιὰ ὄκα γάλα, ζίφτουν μέσα και πέντε λιεῖμόνια και τὸ βάνουν μέσα σὲ μιὰ τζαντήλα και στραγγίζει. Μαζώνουν κατόπιν τὸν ὄρο και πίνουν τρίγια φλυτζιάνια τὴν ἡμέρα ἀπὸ δαῦτον.

Παίρνουν ματαπάλιε ἓνα κρομμύδι, τὸ σκίζουν σὲ τέσσερα σκελίδια και τὸ βάνουν ἀπὸ βραδὺς σ' ἓνα ποτήρι γιομάτο νερό, πού τὸ πίνουν νηστικάτα κάθε πρωῖ, μισὴ ὥρα πρὶν νὰ φᾶνε.

ΣΚΟΡΠΙΟΣ

Γιὰ τὸ τσίμπημα τοῦ σκορπιού, παίρνουν φρέσκη φλοῦδ' ἀπὸ γκορτσιὰ και τὴ στουμπίζουν και τρίβουν μὲ ταύτη ἀράδ' - ἀράδα τὸ ντόπο πού τοὺς τσίμπησε. Και τὰ φύλλα τ' ἑ ἀγριγιγκορτσιᾶς κάμνουν τὴν ἴδια δουλειά. Κάμνουν πάλιε και τοῦτο. Ψάχνουν τὴ μέρα τ' ἑ πρωτομαγιᾶς και βρίσκουν ἓναν-δυὸ μπακολέτσηδες (σκορπιούς), πού τοὺς πιάνουν ζουντανούς και τοὺς ρίχνουν σ' ἓνα κουνέτο (μπουκαλάκι) μὲ λάδι και τοὺς ἀφήνουν και λυώνουν ἐκεῖ μέσα. Κατόπι μὲ τὸ λάδ' αὐτὸ ἀλείφτουν τὲς τσιμπηματιῆς 'πὸ τοὺς σκορπιούς. Προσπαθοῦν πάντα νὰ βροῦν ἄσπρους μπακολέτσηδες, ἀλλ' ἂν δὲ βροῦν βάνουν και μαύρους.

Και ξανὰ μὲ τὴν ἀγριγιογκορτσιᾶ. Μόλις σὲ τσιμπήσ' ὁ σκορπιὸς νὰ βάλ' ἑ τὰ χέρια πίσω και νὰ πᾶς νὰ ματσανίσης τρίγια φύλλα.

ΣΥΝΑΧΙ

Ἐμα ἔχ' ἑ συνάχι νὰ τραβᾶς, ὅσο μπορεῖς ρακὴ ἀπὸ τὴ μύτη.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΙΜΟΥ

Γιὰ τὴ γκούσια (βρογχοκήλη) μοῦλιεγιε ἢ μπάμπω μ' ἢ Στεφανήγαινα, «μακριγιὰ 'πὸ τὸ κορμί μας», ὅποιος ἔχει, θὰ πάρη τρίγια περόνια καινούργια 'πὸ τὸ γύφτο κι' ἓνα τσιοκαντῆρι και θὰ κινήση μιὰ Τετράδ' ἢ Παρασιενὴ ξημερώνοντας νὰ πάη νὰ βρῆ μιὰ καργιὰ πού νᾶιναι μακριγιὰ 'πὸ τὸ χωργιὸ μέσα σ' ἓνα λάκκο βαθὺ πού νὰ μὴ 'κούγεται τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ. Ἐμα φτάκη κοντὰ στὴ γκαργιὰ, θὰ γυρίσ' πισόκωλα και θὰ καρφώση μὲ τὸ τσιοκαντῆρι, χωρὶς νὰ γλιέπη, τὰ τρίγια καρφιὰ. Σὲ κάθε καρφι πού θὰ καρφών' θὰ λιέει «Καρφώνω τὴ γκούσια». Και σὰν καρφώσ' και τὰ τρίγια καρφιὰ, θὰ πῆ πάλιε τρεῖς βολιῆς «Νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ, νὰ ξεραθῆ». Θὰ φτύσ' και τρεῖς βολιῆς πισόκωλα και θὰ φύγη δίχως νὰ γυρίση νὰ τηράξη πίσω του. Κι' ἔτσ' ἢ γκούσια θὰ ξεραθῆ.

Ἐμα ἔχ' καέννας πονίδια στὸ λαιμό, βράζουν τσέπ' ἀπὸ καργιὰ, ἢ μαζώνουν μαγκούτα και τὰ στουμπίζουν και τὰ βάνουν ὀχπάνω στὸ μπόνο.

Ἐπιπέσει ἔχ' χερουδικὰ καὶ παραδάγκαλα (ἀδένες) στὸ λαιμό, ἢ χελωνίτσια, πρέπ' νὰ πάρη χελωνοβότανο (κοτυληδῶνα), νὰ τὸ στουμπήσει καὶ νὰ τὸ τρώη ἀνακατωμένο μὲ μέλ' ἢ ζάχαρη γιὰ κάμποσες βδομάδες, ὥσπου νὰ τοῦ περάσουν.

Ἐπιπέσει σὲ πονεῖ ὁ λαιμός, νὰ βράησ ξυνάδα καὶ νὰ τὴ δέσης γύρα-γύρα ἢ νὰ ζεστάν' σ καλά στοῦμπο καὶ νὰ τὸν βάλῃς ἐκεῖ ποῦ ἔχ' σ τὸ μπόνο.

Ἐπιπέσει βγάλη καέννας λούγκα (ἐξόγκωμα) στὸ λαιμό, παίρνουν μιὰ στεγνὴ χολή, τὴ μουσκεύουν σὲ ζεστὸ νερό, τὴ σκίζουν καὶ τὴ βάνουν ὀχπάνω στὸ μπόνο, γιὰ νὰ στρίψῃ καὶ νὰ ξεραθῇ.

Γιὰ πόνους τοῦ λαιμοῦ πάλιε στοῦμπιζαν ψυχῆς ἀπὸ κολοκύθα κι' ἔβαναν ἀπ' ὄξω.

Γιὰ τὸ διαφορείτη στοῦ-μπιζαν ἄσπρο σκλόσκατο καὶ τὸ φουσοῦσαν μέσα στὸ λαιμό τοῦ παιδιοῦ μὲ μιὰ ντούντα.

Γιὰ πρίσμα τοῦ λαιμοῦ βάνουν ἕναν κλῶκλο ἀπ' αὐγό, ψιὰ ζάχαρη, ἕνα γκόμπο στάχτη σιτισμένη καὶ τζίκ' ἄλιεύρι. Ὅλ' αὐτὰ τ' ἀνακατώνουν, τὰ φιάνουν ἄλοιφή καὶ τὴ βάνουν ὀχπάνω γιὰ νὰ ξεπριστῇ.

ΠΡΗΞΙΜΟ

Γιὰ τὸ πρήξιμο, πυρώνουν μιὰ φέτα ψωμί στὰ κάρβουνα καλά-καλά καὶ κατόπι τὴ βουτοῦν σὲ ζεστὸ κρασί καὶ τὴ βάνουν ὀχπάνω στὸ πρησμένο μέρος.

Ἐπιπέσει ἡ μανατρανή μ' ἢ Στεφανήγαινα γιὰ νὰ κάμῃ νὰ φτάκῃ γλήγορα τὸ πρήσιμα καὶ νὰ κιτερνίση γιὰ νὰ σπάσῃ, ἔπαιρνε μιὰ χελώνα, τὴν τσάκιζε, τὴν ἔσκιζε καὶ ζεστὴ ὀπως ἦταν μὲ τὰ γαίματα, τὴν ἔβαν' ὀχπάνω στὸ πρησμένο μέρος.

Σύντας ἔχ' καέννας πρησμένη τὴ γκοιλιά κι' ἔχει πόνους, ζυμώνουν στάχτη ζεστὴ ἀπὸ τὴ γάστρα ἀντάμα μὲ ξύδι καὶ τοῦ τὸ βάνουν κατάπλασμα τρεῖς φορὲς στὴν ἀράδα.

Γιὰ πρήσιμα ποῦ ἔχουν ἔμπυο, παίρνουν ἕνα ρόϊδο, τ' ἀνοίγουν καὶ βάνουν μέσα: λάδι, κατράνι, λουλάκι, μπαροῦτι, σκόρδα καὶ στουμπισμένο καὶ σιτισμένο γυαλί. Ὑστερα τὸ βάνουν κοντὰ στὴ φωτιά καὶ βράζ' ἀγάλι-ἀγάλια. Ἐπιπέσει ψηθῇ καλά, τ' ἀφήνουν καὶ κρυγίῳνει λίγο καὶ τὸ βάνουν κατόπιν ὀχπάνω στὸ μπόνο, γιὰ νὰ μαλακώσῃ, νὰ σπάσῃ καὶ νὰ βγῇ τὸ ἔμπυο του.

Ἐπιπέσει κέννας πόνος πρήσκειται καὶ μαζώνει, γιὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ μαλακώσῃ καὶ νὰ κατακάτῃ, νὰ φιάκ' σ ἄλοιφή μὲ ζάχαρ' ἄλιεύρι καὶ λάδι καὶ νὰ τὸν

αλείψης.

Γιὰ νὰ κατακατσ' τὸ πρήσμα, ζ' μώνουν ἕναν κλῶκλ, ἀπ' αὐγὸ μὲ τσιότσιο ζάχαρη, ἀλάτι καὶ στάχτη καὶ τὸν βάνουν ὀχπάνω στὸν μπόνο.

Ἄμα ἔχουν τὰ ποδάργια πρησμένα, φιάνουν φουστανέλλα (βόθριον). Στουμπίζουν κολτσιίδα καὶ τὴ δένουν στὴν ἄντζα, γιὰ νὰ μαλακώσ' ἢ τσέπα καὶ νὰ σπάση. Ὑστερα δένουν ἕνα σπυρὶ ροβύθι σφιχτά-σφιχτά, ὥσπου γένεται μιὰ ρουπούλα καὶ τρέχει ἔμπυο ἀράδα. Πάσα μέρα τὸ δουλεύουν μὲ κερασιόφυλλα καὶ φύλλα ἔπο πεντάνευρο, ὥσπου ξεπρήσκονται τὰ ποδάρια καὶ σφουνάει ἡ δομή.

ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΘΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΡΕΥΜΑΤΙΣΜΟΥΣ

Γιὰ νὰ γιαιτρευτοῦν ἀπὸ τ' ἀρθριτικά καὶ τοὺς ρευματισμούς, βράζουν ρίγανη καὶ πίνουν τὸ ζουμί.

Ἄμα βρῆς κέναν ἔξιο (ἀκανθόχοιρο), νὰ ξέρ' εἰς ὅτι τὸ κριγιάσι του εἶναι θαράπειο γιὰ ὁποιοὺς ὑποφέρουν ἀπὸ ρευματισμούς.

Γιὰ τοὺς ρευματισμούς πάλιε, ἔπαιρνουν τρεῖς χολιές ἀπὸ βόϊδι, τὲς ρίχνουν μέσα σ' ἕκατὸ δράμια ρακὴ μεταβγαλμένη καὶ μ' αὐτὸ ἀλείφονται.

Ἄλλη συνταγὴ γιὰ τοὺς ρευματισμούς εἶναι καὶ τούτη. Μαζώνουν μπρεστούροφυλλα καὶ τὰ κάνουν ἔτσιγια. Παίρνουν ἕνα μπρεστούροφυλλο καὶ τ' ἀλείφτουν μὲ κατράνι. Κατόπ' ἀκολνοῦν δεύτερο ὀχπάν' ἀπ' αὐτὸ καὶ τ' ἀλείφτουν πάλιε μὲ κατράνι. Κι' ἀφοῦ ἀκολήσουν πέντ' ἔξη φύλλα ἔτσι, τὰ ζεσταίνουν στὴ φωτιά καὶ χουμαλιάζουν καὶ τὰ βάνουν κατόπι σὰν κατάπλασμα ὀχπάνω στὸ μπόνο.

Ὅποιος ἔχ' ρευματισμούς νὰ πιῆ ἕνα φλυτζιάνι γαῖμ' ἀπὸ σκαντζόχερο, ἢ τρεῖς σταλαγματιές ὑγρὸ ἀπ' τὴ χολή του καὶ θὰ γιαιτρευτῆ.

ΠΟΝΟΙ ΛΟΓΙΑΣΤΟΙ

Ὄντας ἔχουν κέναν ξερόπονο, τὸ μπετρώνουν μὲ στουμπισμένη σταφίδα καὶ μέλι καὶ τ' ἀφήνουν εἰκοστέσερ' εἰς ὥρες γιὰ νὰ περάση.

Ἄμα σὲ πονάει τὸ χέρι κι' εἶναι φόβος νὰ ξεσπάσ' καένας πόνος ἢ τὸ καλότυχο σπυρὶ (ἀνθρακας) — μακριγιὰ ἔπο τὸ κορμί μας — νὰ στουμπίης στρουγκάν' ἀντάμα μὲ ρακὴ καὶ νὰ τὸ πετρώης.

Ἄν ἔχης κέναν πόνο ποὺ νᾶχ' ἔμπυον μέσα, νὰ κάψης τσέπ' ἀπὸ φράξον καὶ ν' ἀνακατέψης τὴ στάχτη μὲ ψιὰ λάδι καὶ νὰ τὴ βάλ' εἰς ὀχπάνω, γιὰ νὰ ξεσπάση καὶ νὰ καθαρίση.

Γιὰ τὸ μπονόστομο καὶ τὸ μπονόλαιμο παίρνουν μοῦρβες ξυνές καὶ τές βράζουν μὲ ψιὰ ζάχαρη. Κατόπι στραγγίζουν τὸ ζουμί, τὸ βάνουν σ' ἓνα κουνέτο κι' ἀφοῦ περάσουν δέκα μέρες, ἀργάζει καὶ γιένεται φάρμακο καὶ πίνουν ἔπο ταῦτο.

Σύντας ἔης πονοκέφαλο, γιὰ νὰ σοῦ περάση, νὰ βάλῃς στουμπιζμένα κρομμύδια στὰ μελίγγια καὶ νὰ καπνίῃς μὲ ἴσκινα τῆ μύτη σου.

Ἄμα καένας φαρμακώνουνταν, τὸν πότιζαν μὲ λυωμένες στὸ νερὸ μαγαρσιές γιὰ νὰ τῶρθ' ἀναγούλια καὶ νὰ ξεράσει τὸ φαρμάκι. Τῶδιναν πάλι γιὰ νὰ πιεῖ καὶ ζουμί ἔπο φασούλια.

Σύντας πονοῦσε καέναν τὸ χέρι καὶ σκιάζονταν μὴ βγάλει τὸ καλότυχο σπυρὶ (ἄνθρακα) στούμπιζαν στρουγκάνι ἀντάμα μὲ ρακὴ καὶ τῶδεναν ὀχπάνω στὸ μπόνο.

ΓΙΑΤΡΙΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΖΟΥΝΤΑΝΑ

Ἄμα κανένα ζουντανὸ δὲ μπορεῖ νὰ κατουρήσει (τοῦ πιάνεται τὸ κάτουρο), βράζουν σφαλαγγοφωλιές ἀντάμα μὲ πλατανόφυλλα καὶ κουτσουλοπόντικα καὶ τὸ ποτίζουν. Φώναζαν πάλι καὶ τὴν Παρασκευὴ τοῦ Ζιούνη στὴ Βούρμπιανη (ὄπως γράψαμαν παραπάνω) κι' ἔγραφε τὰ νύχια τους.

Ἄμα κανένα πρῶμα πάθει κατεβασιὰ στὴ γκοιλιά ἔπο βαρυφόρτωμα, παίρουν δαδὶ καλὸ, μονᾶτο ρετσίφι, τὸ ζεσταίνουν καλὰ κοντὰ στὴ φωτιά ὥσπου νὰ στάζει τὸ ρετσίφι καὶ τὸ καῖν (τὸ ζουντανὸ) ἐκεῖ πῶχει τὴ γκατεβασιὰ. Κατόπι παίρνουν καὶ ψιὰ μπαροῦτι καὶ τὸ «σκιάζουν». Βάνουν δηλαδὴ καναδυὸ ἀναμένα κάρβουνα στὸ φκυάρι, τὸ βάνουν ὀπκάτ' ἀπὸ τὴ γκοιλιά τοῦ πρᾶματιοῦ καὶ ρίχνουν τὸ μπαροῦτι νὰ καεῖ καὶ νὰ τὸ σκιάξει. Παίρνουν πάλι καὶ ψιὰ κιρμελί καὶ γράφουν μὲ ταῦτο μιὰ κουλοῦρα γύρα-γύρα στὴν κατεβασιὰ, καὶ στὴ μέση τῆς κουλοῦρας χαράζουν ἓνα σταυρὸ. Τ' ἀλείφτουν καὶ μὲ ξοῦγκ' ἀπὸ γουροῦνι.

Ἄμα κένα σφαχτὸ ἢ πρῶμα γιομῶσει ψεῖρες, πιάνουν καὶ βράζουν στρουγκάνι* καὶ τὸ λούζουν πατόκορφα γιὰ νὰ ψοφήσουν.

Ἄμα τὰ σφαχτὰ ἔχουν πληγές, τ' ἀλείφτουν μὲ κατράν' ἢ μὲ ρηγανόλαδο γιὰ νὰ μὴ τὰ φτοῦν οἱ μύγες καὶ σκουλικιάζουν. Τοὺς ρίχνουν καὶ ψιλή καπνιά σιτισμένη, πασίζουν τές πληγές γιὰ νὰ σφουνίσουν.

Γιὰ τὸ κάτουρο πάλι, ἄμα τοὺς πιάνουνταν τοὺς πρᾶματιοὺς, τοὺς ἔβαναν ψεῖρα ἢ μουμοῦδι στὸ τσουλί, γιὰ νὰ τὰ τσιμπήσ' καὶ νὰ τὰ γκινταλήσει γιὰ

* δηλητηριῶδες χορτάρι.

νά τοὺς ἀπολυθεῖ τὸ κάτουρο.

Ἄμα τὰ γίδια ἢ τὰ πρόβατα τὰ βαρνάει παρμάρα καὶ τοὺς κόβεται τὸ γάλα, παίρουν παλιές κάχτες ἀπὸ χρόνια, τὲς στουμπίζουν μὲ μέλ' ἀντάμα καὶ τοὺς ἀλείφτουν τὰ κόρφια γιὰ νὰ τοὺς περάσει. Ἄν ἀντάμα μὲ τὴ μπαρμάρα εἶχαν καὶ σπυργιὰ στὰ κόρφια, τᾶτριβαν μὲ βρασμένη ξυνάδα. Ἡ γρηγιὰ Λάμπραινα τοῦ Παπαναστάσ' ἀπὸ τὴ Βούμπιανη μοῦλιεγιε πάλιε, πὼς γιὰ τὴν παρμάρα τὰ χτυποῦσαν τρεῖς βολιές πισώκωλ' - ἀνάποδα μὲ τὴ φτέρνα τοῦ ποδαργιοῦ τὰ σφαχτὰ σύντας περνοῦσαν στὴν πόρτα γιὰ νὰ μποῦν μέσα στὸ σπὶτ' ἢ στὸ μαντρί κι' ἔπαιρναν καὶ μιὰ μαύρη χτένα καὶ τὰ χτένιζαν γιὰ νὰ τοὺς περάσει. Γιὰ νὰ γιαιτρέψουν τὴ μπαρμάρα πάλιε κι' ἄλλες ἀρρώστιες τοὺς γιδιούς, στούμπιζαν: σκάρφ' ἀλάτι καὶ τάφη ἀντάμα καὶ τὰ τάιζαν ὕστερ' ἀπὸ τὸ γέννο.

Σύντας τὰ πρόβατα τᾶπιαν' ἢ κολιενίτσα καὶ κουτσαίνουνταν, τᾶθρεφαν στὴ Βούρμπιανη μὲ κολιενιτσοβότανο πού τὸ μάζωναν πέρα στὰ Κυρτασιάδια.

Ὁ νταουτζιάς (πνευμονία τῶν ζώων) γιαιτρέυετ' ἄμα κάψεις μπαροῦτ' ὀπκάτ' ἀπὸ τὴ γκοιλιά τοῦ ππραματιοῦ.

Τὲς κόττες δταν κάνουν τ' αὐγὰ ἀτσέπιαστα, τὲς ταῖζουν κρασόψωμο καὶ ροβύθια γιὰ νὰ τὰ κάμουν σωστά. Ἄμα οἱ κόττες ἀρρωστοῦν, βράζουν φράξον καὶ τὲς ποτίζουν μὲ τὸ ζουμί του, ἢ βάνουν κλωνάργια ἔπο φράξον καὶ ψίχα γιάρη-γαλαζιόπετρα στὸ νερὸ πού πίνουν.

ΓΙΑ ΤΑ ΧΩΡΑΦΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΡΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΠΑΡΤΑ

Ἄμα λάχαινε καμιὰ βολὰ νὰ μᾶς φάει ὁ λαγὸς τόσο στᾶρι, ἢ μανατρανή μου ἢ Στεφανήγαινα ἔπαιρνε κι' ἄλλη καμιὰ μπάμπω καὶ πάειναν στὸ χωράφι ν' ἀποκόψουν τὴ ζημιὰ. Στέκουνταν ἢ μιὰ ἔπο τὴ μιὰ μεργιὰ κι' γ' ἄλλ' ἀπὸ τὴν ἄλλη κι' ἀρχινοῦσαν.

— Ὡς πόσες ὀκάδες νᾶφαγε μῶρ' Νικόλαινα, θᾶφαγιε καμιὰ τριγιανταργιὰ.

— Τὶ λιές Στεφανήγαινα! παραπάνω ἔφαγε.

— Ἄμ' πόσες, καμιὰ πενηνταργιὰ;

— Νὰ φάει καὶ νὰ σκάσει.

— Νὰ φάει καὶ νὰ τὸν φάει, ἤλιεγιε κι' γ' ἄλλη κι' ἔφευγαν.

Ἐγὼ πού τὲς ἤγλιεπα νὰ τ' ἀποκόβουν γελοῦσα καὶ τὲς ρωτοῦσα.

— Ἐχ' ὁ λαγὸς παράδες νὰ τὸ πλιερώσ', μῶρ' μανατρανή, πού τ' ἀποκόβετε;

— Μὴ γελάς μῶρ' ἀναλιάτικο, δὲν ἔχ' νὰ τὸ πλιερώσει, ἀλλὰ δὲ ματαπατάει νὰ φάει ἄμα τ' ἀποκόψωμε.

Τὰ γκιρτσίνια ἀπὸ τὸ καλαμπόκι πού κρατοῦσαν γιὰ σπόρο, δὲ ντᾶριχναν στὴ φωτιά νὰ καγοῦν, ἀλλὰ τὰ πέταζαν στὸ λάκκο γιὰ νὰ μὴ δαυλιάζ', τὸ καλαμπόκι.

Τὴ πρώτη μέρα πάλι πού πρωτοβγάζουν σπόρο (πρωτοσπέρνουν), δὲ μπχιάνουν φωτιά μὲ τὰ χέργια τους γιὰ νὰ μὴ δαυλιάζ' τὸ στάρι ἢ καὶ τὸ καλαμπόκι. Τὴ δεύτερη μέρα πχιάνουν ἓνα δαυλι 'πὸ τὴ φωτιά καὶ τὸ πετάζουν ὄξω, γιὰ νὰ φύγ' ὁ δαυλὸς μακριγὰ 'πὸ τὰ σπαρτά τους.

Κεράσια δὲ γκάμει νὰ τρώμε πολλά, γιὰ τὸ κεράσ' εἶναι βλαβερὸ καὶ λιέει «φάγε με καὶ χόρτασέ με νὰ σὲ κάμω σὰν τὸ τσιετινὸ μου».

Γιὰ καργιά οὔτε νὰ φυτέψεις: οὔτε νὰ κόψεις κάμ' ἄμα εἶσαι νιός. Τὸ μπαλιὸ καιρὸ ἔβαναν τοὺς γύφτους καὶ γκρεμοῦσαν τὲς καργιές.

Ἄμα ἔτρωγ' ὁ λαγὸς τὸ στάρι, πάειναν κι' ἔσπερναν ἄγουρα κούμπλα γύρα-γύρα στὸ χωράφι, γιὰ νὰ μὴ ξαναπάει.

Ἄμα ἔχωμε πολλά κράνια καὶ πολλά τσιόκαρα, θάχωμε βαρὺν χειμῶνα.

Οἱ νεοπαντρεμένοι δὲ γκάμ' νὰ σπείρουν χωράφι (νὰ ρίξουν σπόρο) οὔτε νὰ φυτέψουν δέντρα, ὅσο ν' ἀποχτήσουν τέκνα, γιὰ τὴ προκόβουν ἐκεῖνα καὶ χάνονται τὰ παιδιά.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

